

Tomasz Szalańda

Problematyka literacka perykopy o uzdrowieniu paralityka (Mk 2, 1-12)

Studia Redemptorystowskie nr 6, 136-142

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ks. Tomasz Szałanda
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski – Olsztyn

PROBLEMATYKA LITERACKA PERYKOPY O UZDROWIENIU PARALITYKA (Mk 2, 1-12)

Św. Marek, należący do grona Synoptyków, wypracował bardzo swoisty styl literacki. Właściwe zrozumienie perykopy o uzdrowieniu paralityka (Mk 2, 1-12) wymaga zbadania jej kontekstu, struktury i innych elementów kompozycyjnych oraz rodzaju literackiego.

1. Kontekst Mk 2, 1-12

Św. Marek rozpoczyna cykl opowiadań o cudach opisem uzdrowienia opętanego (Mk 1, 23)¹. Jednak perykopa o uzdrowieniu paralityka otwiera nowy cykl tematyczny i literacki, który skupia się wokół dysput z faryzeuszami². Omówienie kontekstu perykopy domaga się w pierwszej kolejności uzasadnienia jej miejsca w Ewangeli. Nie można dać odpowiedzi wprost, ponieważ niezwykle trudne jest wyodrębnienie tekstów ściśle Markowych z istniejących wcześniej spisanych relacji ustnych (tradycja), wykorzystanych przez niego przy redakcji Ewangelii³. Biorąc pod uwagę Ewangelię św. Marka, należy stwierdzić, że chciał on ukazać Jezusa jako Syna Bożego. O tym zamiarze mówi już w prologu: „Początek Ewangelii o Jezusie Chrystusie, Synu Bożym” (Mk 1, 1)⁴. Taki jest odległy kontekst perykopy. Dlatego autor ukazuje nadludzką mądrość Jezusa, Jego cuda i władzę nad diabłami. Adresatami tej Ewangelii byli Rzymianie (poganie), a więc ludzie

¹ Por. T. Hergesel, *Jezus Cudotwórca*, Katowice 1987, s. 182.

² Por. *Ewangelia według Świętego Marka. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, opr. H. Langkammer, Poznań / Warszawa 1977, s. 107.

³ Por. A. Läpple, *Od Księgi Rodzaju do Ewangelii*, tłum. Z. Zychowicz, Kraków 1983, s. 428.

⁴ Por. T. Hergesel, *Cuda w interpretacji Świętego Marka*, „Ruch Biblijno-Liturgiczny” 1 (1978), z. 5, s. 230. Zob. również: K. Romaniuk, *Morfokrytyka i historia redakcji, czyli Form- i Redaktionsgeschichte*, Warszawa 1983, s. 125; T. Penar, *Wstęp szczegółowy do Ksiąg Nowego Testamentu*, Pelplin 1982, s. 17.

nieznający tradycji żydowskiej. Z tego powodu św. Marek zmuszony jest do podawania dokładnych nazw miast (Kafarnaum, Betania, Jerycho), ich położenia geograficznego: „okolice Tyru i Sydonu”, „judzka kraina”, „Jezus z Nazaretu”, a także tłumaczy wyrażenia aramejskie: *Talitha kum, korban*⁵. Kontekst bliższy omawianej perykopy stanowi polemika z Żydami. Opis tego cudu ma także kontekst dalszy, którym jest nauczycielska misja Jezusa, na co św. Marek zwraca uwagę, sygnalizując, że Chrystus wrócił do Kafarnaum i głosił ludziom naukę (por. w. 1 i 2).

2. Struktura perykopy

Relacja o uzdrowieniu przytoczona przez św. Marka (Mk 2, 1-12), jak też opisy podobnych wydarzeń u innych Ewangelistów wzorowane są na schematach występujących zarówno w opisach helleńskich, jak i żydowskich⁶. Po zapoznaniu się z ich treścią można ustalić bardzo prosty schemat opisu cudu. Pierwszy element stanowi opis ciężkiej choroby z zaakcentowaniem niemożliwości pomocy. Ma on na celu ukazanie wielkości cudu. Drugim jest spotkanie z cudotwórcą, który obdarza chorego zdrowiem. Elementem ostatnim – ukazanie skutków cudu oraz bardzo często podkreślenie chóralnego podziwu dla cudotwórcy. Podobieństwo struktury literackiej relacji ewangelicznych i wspomnianych opisów, które znane były w świecie helleńskim i żydowskim, stało się przyczyną kwestionowania historyczności cudów Jezusa. Jakkolwiek nie można wykluczyć wpływu tych starożytnych tekstów na opisy ewangeliczne, to jednak nie można go też przeceniać, bowiem oprócz podobieństw istnieją zasadnicze różnice, które nadają opisom ewangelicznym tak oryginalny charakter, że przy ich lekturze nasuwa się tylko jeden wniosek: Jezus rzeczywiście był cudotwórcą⁷.

W relacji św. Marka o uzdrowieniu paralytyka zauważa się również pewne podobieństwo do schematu znanego w aretologii starożytnej⁸. W pierwszych czterech wierszach określanych jako „wprowadzenie” przedstawione zostały osoby wydarzenia: cudotwórca – Jezus, chory – paralytyk, osoby proszące w imieniu chorego – ludzie, którzy go przynieśli, entuzjaści – słu-

⁵ Por. H. Langkammer, *Ewangelia według Świętego Marka*, dz. cyt., s. 36.

⁶ Por. tenże, *Jezus Cudotwórca*, dz. cyt., s. 234; zob. również: J. Kudasiewicz, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Warszawa 1986, s. 114; tenże, *Cuda Jezusa*, w: *Studio lectionem facere*, red. Ś. Łach, J. Szłaga, Lublin 1980, s. 114; H. Langkammer, *Wprowadzenie do Ksiąg Nowego Testamentu*, Wrocław 1990, s. 287.

⁷ Por. J. Kudasiewicz, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, dz. cyt., s. 114; H. Langkammer, *Wprowadzenie do Ksiąg Nowego Testamentu*, dz. cyt., s. 287.

⁸ Por. T. Hergesel, *Jezus Cudotwórca*, dz. cyt., s. 59.

chacze, przeciwnicy – uczeni w Piśmie. W wierszu 5, który można określić jako „ekspozycję”, Ewangelista ukazuje Chrystusa, „który widząc ich wiarę, rzekł do paralytyka: «Odpuszczają ci się twoje grzechy»”. Spotykamy się tu z bardzo ludzką postawą Jezusa, pełną współczucia i wzruszenia. Te słowa mają wpływ na postawę uczonych w Piśmie, których „nurtują myśli pełne oburzenia: «On bluźni!»” (w. 7). Jednakże Jezus przejrzał ich myśli (w. 8) i przystępuje do kolejnego etapu cudu – do „realizacji”. Nie czyni przy tym żadnego gestu, nie dotyka, nie podaje ręki, nie posługuje się żadnymi innymi środkami (błotem czy śliną), mówi tylko: „Wstań, weź swoje łoże i idź do domu” (w. 11)⁹.

Przechodząc do „konstatacji”, Ewangelista ukazuje potrójny rezultat cudu: prośba rzeczywiście została wysłuchana, Chrystus dokonał cudu, a skutkiem tego było to, że paralytyk „wstał, wziął swoje łoże i wyszedł na oczach wszystkich” (w. 12b). Ostatnim elementem struktury tej perykopy jest „reakcja otoczenia”, czyli zarówno osoby uzdrowionej, jak i świadków wydarzenia. Św. Marek nie kreśli psychologicznego studium reakcji paralytyka na uzdrowienie, ogranicza się jedynie do stwierdzenia samego faktu uleczenia. Natomiast bardziej interesuje się świadkami wydarzenia w osobach słuchaczy nauki Jezusa. Z wielką siłą akcentuje ich reakcję na cud: „Zdumiali się wszyscy i wielbili Boga, mówiąc: «Jeszcze nigdy nie widzieliśmy czegoś podobnego»” (w. 12b). Znacznie dobitniej podkreślił ten fakt św. Mateusz, który o reakcji świadków mówił: „a tłumy ogarnął lęk” (Mt 9, 8).

Brak też w Markowej relacji o uzdrowieniu sparaliżowanego formuły „zakończenia”, która u pozostałych Synoptyków w opisach uzdrowień często przybiera formę motywu propagandowego, wyrażającego się w stwierdzeniach, że „wielu uwierzyło” w naukę Chrystusa, czy że ten fakt spowodował jeszcze większą Jego popularność wśród ludzi. Jest to jednak bardzo charakterystyczne dla stylu św. Marka, który przecież ukazuje Jezusa nakazującego milczenie (tzw. sekret mesjański).

Uważna lektura perykopy pozwala wyróżnić w tekście dwie części. Pierwsza dotyczy uzdrowienia (w. 1-5; w. 11-12), druga mówi o sporze z uczonymi w Prawie (w. 6-10). Pomimo że połączenie obu części wydaje się sztuczne, nie jest pozbawione logiki¹⁰. Co więcej, dzięki takiemu układowi perykopy Marek ukazał bardzo wyraźnie Chrystusa odpuszczającego grzechy, bo przecież dopiero po tym rozpoczęła się dysputa z uczonymi

⁹ Por. tamże, s. 60.

¹⁰ Por. tamże, s. 88.

w Prawie. Jest to naczelną ideą tej perykopy, a konflikt stanowi tylko pewien kontekst, wokół którego rozegrało się cudowne wydarzenie.

3. Elementy kompozycyjne

Dokonując analizy literackiej perykop ewangelicznych, należy także zwrócić uwagę na ich elementy kompozycyjne. W opisie uzdrowienia paralityka język, którym posługuje się autor, jest prosty. Prawdopodobnie jest to odzwierciedlenie sposobu wyrażania się św. Piotra. Nie wydaje się zresztą, by św. Marek chciał z relacji ustnej uczynić kunsztowne dzieło literackie¹¹. I chociaż perykopa Mk 2, 1-12 pozbawiona jest wykwiintności, to opis uzdrowienia paralityka stanowi obraz pełen dynamiki, „osoba Chrystusa, uczniowie uchwyceni są w momencie ruchu, dyskusji, spojrzeń pełnych wymowy”¹². Taki efekt Ewangelista uzyskuje, wprowadzając do opisu dużą liczbę czasowników, którymi perykopa jest naszpikowana, np.: wszedłszy (*eiselthon*), mówił (*elalei*), przynieśli (*ferontes*), przyniesiony (*ligomenon*), rozmawiali (*dialogodzomenoi*), chodź! (*peripatei*), wstań! (*egeire*). Pewną ciekawostką stanowi zastosowanie przez św. Marka liczby mnogiej nieokreślonej: „wtem przyszli do Niego z paralitykiem, którego niosło czterech” (w. 3). Jest to o tyle interesujące, że tego typu formy gramatycznej nie spotykamy w tekstach paralelnych. Św. Mateusz stwierdza: „i oto przynieśli Mu paralityka” (Mt 9, 2), a św. Łukasz podaje: „Jacyś ludzie, niosąc na łożu człowieka...” (Łk 5, 18)¹³. Ewangelista posługuje się także bierną stroną teologiczną: „Synu, odpuszczają ci się twoje grzechy” (w. 5), podkreślając w ten sposób, że to Jezus ma boską władzę odpuszczania grzechów¹⁴.

Chcąc uwydatnić ważność pewnych stwierdzeń, na których mu bardzo zależy, św. Marek ucieka się do kilkakrotnego ich powtórzenia. Tę metodę zastosował, by uwypuklić prawdę, że Jezus ma władzę odpuszczania grzechów. W wierszu 5 mówi o tym sam Jezus, w wierszu 7 uczeni w Piśmie, i w wierszach 9 i 10 Jezus znowu powraca do tej kwestii. Taki sposób przekazywania pewnej prawdy nie jest wynikiem nieudolności pisarskiej św. Marka, ale wskazuje na treść pierwotnego przepowiadania.

¹¹ Por. A. Läpple, *Od Księgi Rodzaju*, dz. cyt., s. 428-429.

¹² E. Dąbrowski, *Ewangelie. Ich powstanie i rodzaj literacki*, Niepokalanów 1949, s. 76.

¹³ Por. tamże, s. 36; E. Haenchen, *Der Weg Jesu*, Berlin 1968, s. 30.

¹⁴ Por. J. Kudasiewicz, *Problematyka metodologiczno-teologiczna nauczania Jezusa*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 29 (1982), z. 1, s. 58.

3. Rodzaj literacki

Omawiając biblijne formy literackie, G. Lohfing wskazuje na ich wielką różnorodność: spis, kronika, dziennik podróży, saga, list, opowiadanie dydaktyczne, opowiadanie historyczne i inne¹⁵. Niezwykle wnikliwa charakterystyka tych form w konfrontacji z Markową perykopą o uzdrowieniu paralytyka pozwala traktować ją jako opowiadanie historyczne. Lohfing podaje, że taka forma literacka powinna: logicznie porządkować fakty, właściwie przy tym je interpretując, oraz wskazywać na zrozumienie ich w świetle wiary¹⁶. Wydaje się, że omawiana perykopa odpowiada wyżej podanym kryteriom. Analizując Mk 2, 1-12, możemy wyodrębnić poszczególne fakty: powrót do Kafarnaum i nauczanie (w. 1-2); przyniesienie sparaliżowanego (w. 3-4); rozmowa Jezusa z chorym (w. 5); uczeni w Piśmie podejrzewają Go o bluźnierstwo (w. 6-7); dyskusja Jezusa z nimi (w. 8-10); uzdrowienie chorego (w. 11-12a); reakcja tłumów (w. 12b). Łatwo można zauważyć, z jaką dokładnością zadbano o logiczne powiązanie ze sobą różnych faktów (od powrotu Jezusa do Kafarnaum, poprzez uzdrowienie paralytyka przerywane dyskusją z uczonymi w Prawie, aż do reakcji tłumów) w narracyjną całość.

Trzeba również zwrócić uwagę, że centrum opisu stanowią słowa Jezusa dotyczące władzy odpuszczania grzechów (w. 5, 9, 10). Doskonale naświetlone przez św. Marka tło wydarzenia w osobach paralytyka, uczonych w Prawie, anonimowego tłumu pozwala na interpretację faktu uzdrowienia.

Wypowiedź Jezusa ma uświadomić odbiorcy nie tylko cierpienie chorego czy wrogość kapłanów, ale przede wszystkim wskazać wypełnienie się Pisma: chromi chodzą (Iz 35, 5n.; 61, 1). Utożsamienie się z Synem Człowieczym wskazuje na związek z Dn 7, 9-14¹⁷. Widać więc tu wyraźnie nawiązanie do tekstów starotestamentowych o charakterze mesjańskim – zbawczym. Pełne zrozumienie słów Jezusa dokonuje się w świetle wiary. Konsekwencją przecież wypełniania się Pisma była Jego odkupieńcza męka. Nastąpiło więc wkroczenie w historię zbawienia.

Zatem perykopę o uzdrowieniu paralytyka w relacji św. Marka można zaliczyć do opowiadań historycznych, a więc takich, które pozwalają na interpretację historii i jej ocenę w świetle wiary¹⁸.

¹⁵ Por. G. Lohfing, *Rozumieć Biblię*, tłum. B. Widła, Warszawa 1987, s. 83.

¹⁶ Por. tamże, s. 83-85.

¹⁷ Por. *Komentarze i Marginalia Biblii Jerozolimskiej do Ewangelii*, tłum. Z. Kiernikowski, Gniezno 1992, s. 162.

¹⁸ G. Lohfing, *Rozumieć Biblię*, dz. cyt., s. 86.

J. Twardy, omawiając problematykę cudów Jezusa w Ewangelii św. Marka, wskazuje, że mają one „charakter typowo epifanijny”¹⁹. Właśnie w cudzie uzdrowienia sparaliżowanego dokonuje się objawienie transcendencji i majestatu Jezusa, triumfu Pana Życia nad śmiercią, dobroci i mocy Bożej²⁰. W interesującym nas opisie można dostrzec analogię do epifanii starotestamentowej. Czyny i słowa objawiającego się Boga potrzebowały pośredników w tłumaczeniu Jego woli. Dlatego powoływani byli patriarchowie, królowie, prorocy, wśród których pierwsze miejsce zajmował Abraham, a potem największy tłumacz objawionej woli Bożej – Mojżesz²¹. W opisie Mk 2, 1-12 taką rolę odgrywa sparaliżowany, na którym dokonują się wielkie dzieła Boże. Jego uzdrowienie odsłania, choć powoli, tajemnicę Jezusa Chrystusa. Uzdrowienie wskazuje na nadejście „pełni czasów” – Mesjasza, zbawcy ludzi. W tym kontekście wskazanie na epifanijny charakter perykop o cudotwórczej mocy Jezusa wydaje się przekonujące. Ponadto jest to zgodne z tym, co podaje Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym (nr 16), że Stary Testament znalazł wyjaśnienie w Nowym. Ponadto Instrukcja Papieskiej Komisji Biblijnej *O historycznej prawdzie Ewangelii* (21 kwietnia 1964) zwraca uwagę, że głoszący Chrystusa posługiwali się takimi rodzajami literackimi, jakie były używane przez autorów Pisma Świętego. Wynika stąd, że ewangeliczne rodzaje literackie mają odwzorowanie w Starym Testamencie.

Przyglądając się układowi literackiemu perykopy Mk 2,1-12, należy stwierdzić, że zdradza ona również cechy katechezy. Przekonujących argumentów jest kilka. Pierwszym jest wiersz 2b: „a On głosił im naukę” (dosłownie – słowo). To stwierdzenie jest „przykładem wczesnochrześcijańskiej terminologii katechetycznej”²². Ponadto brak tu ścisłego wykładu dogmatycznego, który zawierałby *credo*, opisy liturgiczne, zasady moralności²³. Co prawda autor tych aspektów nie pomija, ale nie czyni z nich motta perykopy. Po trzecie, cała Ewangelia według św. Marka (w tym także 2, 1-12) nie zawiera informacji o pochodzeniu Jezusa, nie pada imię Jego Matki, brak wspomnienia o Jego ziemskim ojcu. Nie jest to więc biografia. Taki układ mieć może tylko katecheza²⁴.

¹⁹ J. Twardy, *Cuda Jezusa we współczesnym przepowiadaniu*, w: *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudasiewicz, Lublin 1991, s. 316.

²⁰ Por. J. Kudasiewicz, *Cuda Jezusa*, dz. cyt., s. 153-156.

²¹ J. Homerski, *Objawienie*, w: *Katolicyzm od A do Z*, red. Z. Pawlak, Poznań 1989, s. 298.

²² T. Hergesel, *Cuda w interpretacji Świętego Marka*, dz. cyt., s. 234.

²³ Por. E. Dąbrowski, *Prolegomena do Nowego Testamentu*, Warszawa 1952, s. 80.

²⁴ Por. tenże, *Ewangelie. Ich powstanie*, dz. cyt., s. 85-86.

Podsumowując, należy stwierdzić, że perykopa Mk 2,1-12 ma schemat narracji, nie mając jednak charakteru czysto literackiego. To opowiadanie wyróżnia przede wszystkim aspekt historyczny, czyniąc zeń relację faktyczną, prawdziwą, zaistniałą w czasie²⁵. Charakter epifanijny perykopy w powiązaniu z wynikami analizy kontekstu, struktury i elementów kompozycyjnych pozwala na pełniejsze odczytanie jej treści kerygmaticznej.

---

²⁵ Por. T. Hergesel, *Jezus Cudotwórca*, dz. cyt., s. 62.